

Kies 1

Leerwerkboek burgerschap

SANDER HEEBELS • MENNO BEEKHUIZEN • PETRI BENSCHOP
ANNE-MARIE BRUNEN • MARIEKE STRIK • HANNEKE SCHOTTERT

uitgeverij
~deviant

Inhoudsopgave

Verantwoording van de methode	5
Woord aan de leerling	8
Thema 1 Kiezen	
Startopdracht	10
Les 1 Vrijheid	12
Les 2 Rechten en plichten	18
Les 3 Respect	23
Les 4 Invloed	28
Belangrijke woorden	33
Keuzeopdracht	36
Thema 2 Samenleven	
Startopdracht	38
Les 1 Cultuur	40
Les 2 Tradities en geloof	46
Les 3 De multiculturele samenleving	51
Les 4 Discriminatie	57
Belangrijke woorden	62
Keuzeopdracht	66
Thema 3 Veiligheid	
Startopdracht	68
Les 1 Je veilig voelen	70
Les 2 Veiligheid en privacy	76
Les 3 Crimineel gedrag	82
Les 4 Straffen	89
Belangrijke woorden	95
Keuzeopdracht	98
Thema 4 Politiek	
Startopdracht	100
Les 1 Democratie	102
Les 2 Verkiezingen	108
Les 3 Tweede Kamer en regering	113
Les 4 Actie	119
Belangrijke woorden	126
Keuzeopdracht	130

2015 Tweede druk, eerste oplage

Met medewerking van:
Rozanne Blom
Mauris van der Mersch
Maria Stoop
Rieke Wynia

Vormgeving en opmaak: PPMP Prepress, www.pmp.nl
Tekening omslag: Mirjam Vissers, www.mirjamvissers.nl
Tekeningen binnenwerk: Thomas Boerboom, info@thomasboerboom.nl
Kenny Rubenis, www.datingforgeeks.nl
Erwin Suvaal, www.cviii.nl
Mirjam Vissers, www.mirjamvissers.nl

Uitgeverij Deviant
Krommestraat 70
3811 CD Amersfoort
t: 033-4650831
e: info@uitgeverij-deviant.nl
i: www.uitgeverij-deviant.nl

© 2015 Uitgeverij Deviant, Amersfoort

Het is niet toegestaan dit werk, of delen daarvan, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever te kopiëren. Onrechtmatig kopiëren is een vorm van diefstal. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van art. 16b en 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht, Postbus 3051, 2130 KB Hoofddorp. Voor het overnemen van een of enkele gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers of andere compilatiewerken dient men zich tot de uitgever te wenden.

Ondanks alle inspanningen is het de uitgever misschien niet gelukt alle rechthebbenden te achterhalen. Als u denkt rechthebbende te zijn, neemt u dan contact op met de uitgever.

Uitgeverij Deviant drukt haar boeken in Nederland en op papier met het FSC-keurmerk.

Thema 5 Werk	
Startopdracht	132
Les 1 Werken	134
Les 2 Werk zoeken	139
Les 3 Je contract	146
Les 4 Regels en rechten	152
Belangrijke woorden	158
Keuzeopdracht	161
Thema 6 Geld	
Startopdracht	164
Les 1 Omgaan met geld	166
Les 2 Lenen en schuld	172
Les 3 Reclame	179
Les 4 Duurzame keuzes	185
Belangrijke woorden	191
Keuzeopdracht	194
Thema 7 Media	
Startopdracht	196
Les 1 Media gebruiken	198
Les 2 Invloed van media	204
Les 3 Mediawijs	211
Les 4 Media en respect	217
Belangrijke woorden	222
Keuzeopdracht	224
Thema 8 Gezondheid	
Startopdracht	226
Les 1 Leefstijl	228
Les 2 Eten	236
Les 3 Genieten	243
Les 4 Geluk	249
Belangrijke woorden	255
Keuzeopdracht	258
Thema 9 Relaties en seks	
Startopdracht	260
Les 1 Relaties	262
Les 2 Verliefd zijn	270
Les 3 Seks en grenzen	278
Les 4 Veilige seks	285
Belangrijke woorden	291
Keuzeopdracht	294
Register	296
Overzicht van dimensies en kerndoelen	298
Bronvermelding afbeeldingen	302
Knipbladen	304

Thema 1 Kiezen

Startopdracht

Dit thema gaat over kiezen. Je maakt elke dag keuzes. Je kiest bijvoorbeeld met wie je afspreekt, wat je aantrekt en wat je eet.

- Bekijk de afbeelding op de volgende bladzijde.
- Bespreek de afbeelding in de klas.
- Welke dingen op de afbeelding hebben volgens jullie met **kiezen** te maken? Schrijf vijf dingen op.

1: _____

2: _____

3: _____

4: _____

5: _____

Les 1 Vrijheid

In deze les leer je:

- dat je in Nederland veel vrijheid hebt;
- wat met vrijheid van meningsuiting wordt bedoeld;
- dat je iemand kunt kwetsen met je mening.

Vrijheid

In Nederland heb je veel vrijheid. **Vrijheid** betekent dat je je eigen keuzes kunt maken. Je kunt bijvoorbeeld kiezen wie je vrienden zijn. Ook kun je kiezen waar je je geld aan uitgeeft.

Voorbeeld

Je hebt de vrijheid om zelf je haarstijl en je kledingstijl te kiezen.

Opdracht 1

Je gaat een opdracht maken over vrijheid.

- a. Bedenk vier woorden die volgens jou met vrijheid te maken hebben.

Schrijf de woorden op.

1: _____

2: _____

3: _____

4: _____

- b. Maak met de klas een woordweb over vrijheid.

De docent schrijft het woordweb op het bord.

- c. Neem het woordweb over in je boek.

Vrijheid

d. Je kunt niet alles zelf kiezen.
Bespreek in de klas welke dingen je **niet** zelf kunt kiezen.

e. Schrijf twee dingen op die je **niet** zelf kunt kiezen.

1: _____

2: _____

f. Vind jij dat je veel vrijheid hebt?
Leg je antwoord uit.

Opdracht 2

Je gaat een opdracht maken over het geven van je mening.

a. Lees de tekst.

Jong!Forum

Stelling van de dag:
Het moet verboden worden om met oud en nieuw zelf vuurwerk af te steken.

Didi99 05-04-2015, 13:25

Ja, mee eens! Elk jaar raken er honderden mensen gewond! Dat vind ik heel erg!

Sonic4Ever 05-04-2015, 13:41

Nee joh! Vuurwerk afsteken is supertof. Eén keer per jaar moet toch wel kunnen?

LittleMermaid 05-04-2015, 13:53

Ik vind vuurwerk echt heel eng. Ik durf op oudejaarsdag zelfs de straat niet op. Vuurwerk moet echt verboden worden.

Spiderman10 05-04-2015, 13:59

Ik vind niet dat het verboden moet worden. Mensen moeten gewoon beter opletten.

Reactie plaatsen

b. Over welk onderwerp geven mensen in deze tekst hun mening?

Je mening geven

Bij vrijheid hoort dat je mag zeggen wat jij van iets of iemand vindt. Je geeft dan je **mening**. Als je bijvoorbeeld zegt dat je een film mooi vindt, geef je jouw mening.

In Nederland mag iedereen zijn mening geven. De vrijheid om je mening te mogen geven, noem je **vrijheid van meningsuiting**.

Voorbeeld

Je kunt een andere mening hebben dan je klasgenoten.

c. Hoe blijkt uit de tekst dat mensen verschillende meningen kunnen hebben?

d. Schrijf jouw mening over dit onderwerp in het lege vak.

e. Vind jij vrijheid van meningsuiting belangrijk?

Leg je antwoord uit.

Opdracht 3

Je gaat samen met een klasgenoot een opdracht maken over meningen en kwetsen.

a. Zoek een klasgenoot om mee samen te werken.

b. Bekijk de tabel.

Uitspraak	Wel	Niet
1. Een man zegt op een feestje: 'Buitenlanders zijn niet te vertrouwen'.		
2. Een presentator zegt op tv: 'Vrouwen kunnen niet autorijden'.		
3. Een meisje zegt tegen een klasgenoot: 'Je schoenen zijn echt lelijk'.		
4. Een man zegt op straat tegen zijn vrouw: 'Houd je bek!'.		
5. Een leerling zet op Facebook: 'Mijn docent is echt een sukkel'.		

c. Bespreek de uitspraken met elkaar.

Kruis achter elke uitspraak aan of jullie vinden dat je dit wel of niet mag zeggen.

d. Kies een uitspraak uit de tabel.

Wij kiezen uitspraak _____

e. Waarom vinden jullie dat je dit juist wel of juist niet mag zeggen?

Wij vinden dat je dit **wel** / **niet** mag zeggen, omdat _____

f. Zijn jullie weleens gekwetst door de mening van een ander?

Leg jullie antwoord uit.

Kwetsen

Je mag zeggen wat je van iets vindt. Maar wat je zegt, kan wel gevolgen hebben. Zo kun je iemand kwetsen met jouw mening. **Kwetsen** betekent dat je iets zegt of doet, waardoor je iemand verdriet doet.

Voorbeeld

Je kunt iemand kwetsen met jouw mening.

Belangrijke woorden

Hype

Een onderwerp dat in een korte tijd heel veel aandacht krijgt.

Media

Middelen om informatie te versturen en te ontvangen.

Mediawijs

Verstandig omgaan met media die je gebruikt.

Online pesten

Pesten via sociale media.

Sociale media

Media waarmee je online met mensen in contact bent.

Opdracht 1

Bekijk de lijst met belangrijke woorden.
Vul in elke zin het juiste belangrijke woord in.

Belangrijke woorden

Hype
Media
Mediawijs
Online pesten
Sociale media

- Als je tv kijkt, gebruik je media.
- Gemene berichten onder een foto op Facebook plaatsen, is een voorbeeld van _____.
- Een filmpje waarin mensen een stunt uithaalden, werd een _____.
- Twitter, Facebook en YouTube zijn voorbeelden van _____.
- Je bent _____ als je nadenkt over wat je online plaatst.

Opdracht 2

Je gaat een puzzel maken over media.

- Bekijk de afbeelding.

Puzzel

I	K	B	Y	O	U	T	U	B	E
I	N	E	R	E	G	A	E	R	I
L	N	F	G	M	A	I	L	E	S
E	I	T	A	M	R	O	F	N	I
N	M	K	E	C	E	H	E	E	V
D	I	A	E	R	E	D	Y	P	E
W	I	J	S	N	N	B	I	P	L
W	E	B	S	I	T	E	O	A	E
C	H	A	T	T	E	N	T	O	T
M	A	R	G	A	T	S	N	I	K

Woorden

Appen
Chatten
Facebook
Gmail
Hype
Informatie
Instagram
Internet
Liken
Media
Reageren
Televisie
Website
Youtube

Oplossing: _____

- Bekijk de woorden die rechts van het vak met letters staan.
- Zoek de woorden in het vak met letters.
Streep de woorden door als je ze gevonden hebt.
Let op: de woorden kunnen ook schuin of achterstevoren in het vak staan.
- De letters die overblijven vormen de oplossing van de puzzel.
Schrijf de oplossing in de afbeelding.

Keuzeopdracht

Als afsluiting van dit thema maak je een keuzeopdracht. Je kiest één van de drie keuzeopdrachten die hieronder worden beschreven. Met de uitwerking van de keuzeopdracht laat je zien dat je het thema hebt afgerond.

a. Lees de keuzeopdrachten.

Keuzeopdracht 1 Medialogboek

Deze opdracht maak je alleen.

Je houdt een week lang een medialogboek bij. Hiervoor verzamel je elke dag berichten en foto's uit de media die jij leuk of opvallend vindt.

Keuzeopdracht 2 Online vragenlijst

Deze opdracht maak je samen met een klasgenoot.

Jullie gaan via internet een vragenlijst afnemen. In de vragenlijst vragen jullie mensen naar hoe zij sociale media gebruiken.

Keuzeopdracht 3 Filmpje

Deze opdracht maak je samen met drie klasgenoten.

Jullie maken een filmpje over verstandig omgaan met media. In het filmpje geven jullie tips over omgaan met media. Jullie waarschuwen ook voor de risico's van mediagebruik.

b. Kruis de keuzeopdracht aan die je gaat maken.

- Keuzeopdracht 1 Medialogboek
- Keuzeopdracht 2 Online vragenlijst
- Keuzeopdracht 3 Filmpje

c. Vraag deze keuzeopdracht aan je docent.

d. Werk de keuzeopdracht uit.

e. Stop de uitwerking van de keuzeopdracht in je portfolio.